

Ρητορική Μίσους ή Ελευθερία του Λόγου:
Μια απόπειρα πλαisiώσης του 2^{ου} Στόχου
Υπό Έμφαση 2015-16

Μιχαλίνος Ζεμπύλας, Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Ημερίδα Παιδαγωγικού Ινστιτούτου
7 Δεκεμβρίου 2015

Είναι το ακόλουθο βίντεο

Ελευθερία του λόγου

Ή

Ρητορική μίσους;

Καλά Χριστούγεννα!

o <https://www.youtube.com/watch?v=i33x42GXzJQ>

2^{ος} Στόχος

Ευαισθητοποίηση των μαθητών κατά του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας και προώθηση της ισότητας και του σεβασμού στο πλαίσιο της **εκστρατείας κατά της ρητορικής του μίσους** του Συμβουλίου της Ευρώπης

Εκστρατεία κατά της ρητορικής μίσους

Η ρητορική μίσους καλύπτει όλες τις μορφές έκφρασης που διαδίδονται, υποκινούν, προαγάγουν ή δικαιολογούν το φυλετικό μίσος, τη ξενοφοβία, τον **αντισημιτισμό** και άλλες μορφές μίσους βασισμένες στη μισαλλοδοξία, συμπεριλαμβανομένων: της μισαλλοδοξίας που εκφράζεται από επιθετικό **εθνικισμό** και **εθνοκεντρισμό**, τις διακρίσεις και την **εχθρότητα κατά των μειονοτήτων**, των **μεταναστών** και ατόμων με **μεταναστευτική προέλευση**. (Συμβούλιο της Ευρώπης, 2012-14)

**NO HATE
SPEECH
MOVEMENT**

Words of Hate

Reserviert
Siegmund „das
Pack“ Gabriel

Reserviert
Angela „Mutter“
Merkel

Viktor Orban

Πρωθυπουργός Ουγγαρίας

- ο «Αυτό που βλέπουμε δεν είναι μια προσφυγική κρίση. Αυτό είναι ένα μεταναστευτικό ρεύμα που αποτελείται από οικονομικούς μετανάστες, πρόσφυγες και ξένους μαχητές. Αυτή είναι μια ανεξέλεγκτη και άναρχη διαδικασία. [...] Μήπως είναι συμβατό με την ελευθερία της πληροφόρησης και της ελευθερίας του λόγου το ότι τα ΜΜΕ δείχνουν συνήθως γυναίκες και παιδιά, ενώ το 70% των μεταναστών είναι νεαροί άνδρες και **μοιάζουν με ένα στρατό;**»

Επιθέσεις στο Παρίσι

13/11/2015

عاجل بيان عن غزوة باريس المباركة
على فرنسا الصليبية

٢ صفر ١٤٣٧

فرنسا

قَالَ تَعَالَى: {وَعَلُّوا أَنفُسَهُمْ مَآبِعَ مَنَعَتُهُمْ حُضُونَهُمْ مِّنَ اللَّهِ فَأَتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ حَيْثُ لَمْ يَحْتَسِبُوا وَقَدَحَ فِي قُلُوبِهِمُ الرُّغْبَ يُخْرِبُونَ بُيُوتَهُمْ بِأَيْدِيهِمْ وَأَيْدِي الْمُؤْمِنِينَ فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِي الْأَبْصَارِ}.

في غزوة مباركة يشر الله لها أسباب التوفيق، انطلقت ثلثة مؤمنة من جند الخلافة أعزها الله ونصرها، مستهدفين عاصمة العهر والريذيلة، وحاملة لواء الصليب في أوروبا (باريس)، فتيةً طلقتوا الدنيا وأقدموا على عدوهم يبتغون القتل في سبيل الله تُصرة لدينه ونبييه صلى الله عليه وسلم وأوليائه، وإرغاماً لأنف أعدائه، قصدوا الله نحسبهم كذلك، ففتح الله على أيديهم وألقى في قلوب الصليبيين الرعب بعقر دارهم.

حيث قام ثمانية إخوة ملتحمين أحزممة ناسفة وبنادق رشاشة باستهداف مواقع منتخبه بدقة في قلب عاصمة فرنسا، منها ملعب (دي فرانس) أثناء مباراة فريقى ألمانيا وفرنسا الصليبيتين حيث كان معتوه فرنسا (فرانسوا أولاند) حاضراً، ومركز (باتاكلون) للمؤتمرات حيث تجمع المئات من المشركين في حفلة عهر فاجرة، وأهدافاً أخرى في المنطقة العاشرة والحادية عشر والثامنة عشر وبصورة متزامنة، فتزلزلت باريس تحت أقدامهم، وضاق عليهم شوارعها، وكانت محضلة الهجمات هلاك ما لا يقل عن مائتي صليبي وإصابة أكثر من ذلك والله الحمد والمنة والفضل.

وقد من الله على إخواننا ورزقتهم ما يحبون ففجروا أحزمتهم في جموع الكفار بعد نفاذ ذخيرتهم، نسأل الله أن يتقبلهم في الشهداء ويلحقنا بهم.

ولتعلم فرنسا ومن يسير على دربها أنهم سيبقون على رأس قائمة أهداف الدولة الإسلامية، وأن راحة الموت لن تفارق أنوفهم ما داموا قد تصدروا ركب الحملة الصليبية، وتجرأوا على سب نبينا صلى الله عليه وسلم، وتفاخروا بحرب الإسلام في فرنسا، وضرب المسلمين في أرض الخلافة بطائراتهم التي لم تغن عنهم شيئاً في شوارع باريس وأزقتها التنتة، وإن هذه الغزوة أول الغيث وإنذار لمن أراد أن يعتبر.

والله أكبر

{وَلِلَّهِ الْجُودُ وَإِلَى اللَّهِ الْمُنَاقِبُ} وَلَا يَخْلَمُونَ

○ Υπάρχουν διαθέσιμα όπλα και αυτοκίνητα και στόχοι έτοιμοι να χτυπηθούν.

Ακόμη και δηλητήριο είναι διαθέσιμο, γι' αυτό δηλητηριάστε το νερό και τα τρόφιμα τουλάχιστον ενός από τους εχθρούς του Αλλάχ.

○ Τρομοκρατείστε τους και μην τους επιτρέψετε να κοιμούνται εξαιτίας του φόβου και του τρόμου

Πού θεμελιώνεται η εκστρατεία κατά της ρητορικής του μίσους;

ο «Επειδή η παραγνώριση και η περιφρόνηση των δικαιωμάτων του ανθρώπου οδήγησαν σε πράξεις βαρβαρότητας, που εξεγείρουν την ανθρώπινη συνείδηση, και η προοπτική ενός κόσμου όπου οι άνθρωποι θα είναι **ελεύθεροι να μιλούν** και να πιστεύουν, **λυτρωμένοι από τον τρόμο και την αθλιότητα**, έχει διακηρυχθεί ως η πιο υψηλή επιδίωξη του ανθρώπου.»

--Προοίμιο *Παγκόσμιας Διακήρυξης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου* (1948)

Ελευθερία του λόγου ‘Η Ρητορική μίσους... στην Κύπρο

Παράδειγμα 1

Αναφορά από βουλευτή (πριν από μερικούς μήνες) στην προοπτική γάμων μεταξύ **ομοφυλοφίλων**:

«επειδή συναντάμε στην κοινωνία μας και παιδόφιλους, κτηνοβάτες, νεκρόφιλους και εγκληματίες, θα πρέπει το κράτος να προσδώσει στις πράξεις τους έννομες συνέπειες;»

Παράδειγμα 2

Παν.Συ.Φι. ΑΠΟΕΛ

Ανακοίνωση (14.09.2015)

"Σε μια εποχή που η σημασία της λέξης 'πρόσφυγας' έχει ξεφύγει από την καθαρή της ετυμολογία "αυτός που αναγκάζεται ή εξαναγκάζεται να εγκαταλείψει την πατρίδα του ή τον τόπο της μόνιμης κατοικίας του και να καταφύγει σε μια ξένη χώρα" και έχει πάρει την μορφή της καμουφλαρισμένης εισβολής των ισλαμικών στοιχείων που έχουν σαν στόχο να εξαλείψουν ότι χριστιανικό, ελληνικό και ευρωπαϊκό υπάρχει, ο Πανελλήνιος Σύνδεσμος Φιλάθλων ΑΠΟΕΛ δεν μπορεί να παραμένει αμέτοχος..."

2

...Βλέπουμε καθημερινά στις τηλεοράσεις μας τις σημαίες του ISIS να κυματίζουν στα σοβαρά επεισόδια με την Αστυνομία στην Ουγγαρία, στη Γερμανία, στη Γαλλία. Είναι θέμα χρόνου στο όνομα του Αλλάχ ο 'πρόσφυγας' να σφάξει έναν οικογενειάρχη στη Μυτιλήνη για να του κλέψει την κάμερα όπως έγινε πρόσφατα στην Αθήνα. Είναι απλά θέμα ημερών αυτό το φαινόμενο να εξελιχθεί σε θανατηφόρες επιθέσεις με θύματα αθώα παιδιά. Όπως τις εικόνες που είδαμε όλοι μας με πτώματα 5χρόνων να τα ξεβράζει η θάλασσα γιατί ο δουλέμπορος πατέρας του δεν έχει ιερό και όσιο παρά μόνο το χρήμα...

3

...Για εμάς, πρόσφυγες είναι οι γυναίκες που τους έχουν σφάξει τους άνδρες χωρίς να αρνηθούν να πολεμήσουν για τον τόπο τους... 'Πρόσφυγες' για τους νεοευρωπαίους, νεοκουλτουριάδες, δήθεν ευαισθητοποιημένους είναι οι ισλαμιστές με τα Αρμάνι και τα iPhone που γεμίζουν την Ευρώπη καλυπτόμενοι πίσω από τα φουστάνια και το κλάμα των ανήλικων. Ας ξυπνήσουν όλοι από τον ύπνο του Δικαίου και ας δουν κατάματα την αλήθεια".

Τι νομίζετε;

Ελευθερία του λόγου ή Ρητορική μίσους;

Ρητορική μίσους

- ο Ρητορική μίσους ορίζεται ως ο λόγος που παρακινείται από προκατάληψη, εχθρότητα, κακοβουλία και στοχεύει κάποιο άτομο ή μια ομάδα ατόμων, λόγω κάποιων πραγματικών ή αντιληπτών χαρακτηριστικών τους.
- ο Εκφράζει διακρίσεις, εκφοβισμό, αποδοκιμασία, ανταγωνιστικές στάσεις ή στάσεις προκαταλήψεων απέναντι εκείνων των χαρακτηριστικών που περιλαμβάνουν το φύλο, τη φυλή, τη θρησκεία, την εθνικότητα, το χρώμα, την εθνική καταγωγή, την αναπηρία, ή το σεξουαλικό προσανατολισμό.

(Raphael Cohen-Amalgor, 2011)

Διαστάσεις ρητορικής μίσους

- ο Περιεχόμενο
- ο Τόνος
- ο Συγκείμενο-πλαίσιο
- ο Στόχοι
- ο Πιθανές επιπτώσεις
- ο Πρόθεση

Σύνδεση με άλλα φαινόμενα

- ο Ρατσισμός
- ο Ξενοφοβία
- ο Διακρίσεις
- ο Ανθρώπινα δικαιώματα-ελευθερία του λόγου
- ο Φύλο
- ο Ομοφοβία
- ο Θρησκείες
- ο Εξτρεμισμός
- ο Άτομα με ειδικές ανάγκες

Στόχος και επιπτώσεις ρητορικής μίσους

ο **Στόχος:** Η ρητορική μίσους έχει ως στόχο να τραυματίσει, παρενοχλήσει, εκφοβίσει, υποτιμήσει, υποβαθμίσει και να θυματοποιήσει τις στοχοθετημένες ομάδες, και να υποδαυλίσει την αναισθησία και τη βαρβαρότητα εναντίον τους

ο **Επιπτώσεις:**

- Συναισθηματική ή ψυχολογική βλάβη
- Κοινωνική βλάβη
- Σωματική βλάβη

Πού τραβάμε τη γραμμή;

- Είναι γεγονός ότι το πού τραβάμε τη γραμμή για το τι συνιστά το μίσος δεν είναι πάντα απλό ζήτημα...
- Για παράδειγμα οι ισχυρισμοί: «Οι Εβραίοι είναι φιλοχρήματοι», «οι ομοφυλόφιλοι είναι ανήθικοι», «όσοι είναι υπέρ των αμβλώσεων είναι δολοφόνοι», «το Ισραήλ είναι ένα κράτος απαρτχάιντ», «Οι μαύροι να επιστρέψουν στην Αφρική,» είναι μεν **δυσάρεστες δηλώσεις, αλλά ανήκουν στη σφαίρα της ελευθερίας του λόγου.**
Εξακολουθούν όμως να θεωρούνται στερεοτυπικές δηλώσεις που αναπαράγουν ρατσιστικές αντιλήψεις.
- Από την άλλη, ισχυρισμοί που **υποκινούν τη βία** εναντίον ομάδων στόχου εμπίπτουν στον ορισμό της **υποκίνησης** (Υπενθύμιση: διαστάσεις ρητορικής μίσους). Σχετικοί παράγοντες: ιστορία, κουλτούρα, ηθική, νόμος

Ξανά πίσω στα δύο παραδείγματα από την Κύπρο:

Τι από αυτά είναι
*Ελευθερία του λόγου και τι Ρητορική
μίσους;*

Η δήλωση ενός παιδιού στην τάξη
*«η Κύπρος σε λίγο θα βουλιάξει από τους
λαθρομετανάστες»*

αποτελεί ρητορική μίσους ή ελευθερία
του λόγου;

16 Νοεμβρίου 2015

- Επιθέσεις από μη οργανωμένες ομάδες μαθητών σε αυτοκίνητα Τουρκοκυπρίων (σε δύο περιπτώσεις υπήρξαν τραυματισμοί)
- *«Έσπασαν τα γυαλιά του αυτοκινήτου και χοροπηδούσαν στο αυτοκίνητο φωνάζοντας "Τούρκοι θα πεθάνετε σε χώμα ελληνικό". Κτύπησαν τον οδηγό δίπλα από το μάτι.»*
- Καταδίκη από Πρόεδρο Δημοκρατίας, κόμματα, ΥΠΠ...
- Ανακοίνωση ΥΠΠ: **«Είναι γι' αυτό τον σκοπό που έχει θέσει ως υπό έμφαση στόχο για τη σχολική χρονιά 2015-2016 την ευαισθητοποίηση των μαθητών κατά του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας και την προώθηση της ισότητας, του αλληλοσεβασμού καθώς και του σεβασμού και της αποδοχής του διαφορετικού, στο πλαίσιο της εκστρατείας του Συμβουλίου της Ευρώπης κατά της ρητορικής του μίσους. Ήδη αρκετά σχολεία έχουν αναπτύξει σειρά δραστηριοτήτων που συνάδουν με τον πιο πάνω στόχο»**

Μερικοί προβληματισμοί... (1)

- ο Γιατί εξακολουθούμε να θεωρούμε ότι τέτοια φαινόμενα είναι «**μεμονωμένα**» όταν οι εκφάνσεις αυτού του φαινομένου (ρητορική μίσους, εθνικισμός, ρατσισμός), καλλιεργούνται **καθημερινά**—*θεατά και αθέατα*—μέσα από τον δημόσιο λόγο, τις πρακτικές μας, τις συμπεριφορές μας, ακόμη και μέσα στα σχολεία;
- ο Πώς περιμένουμε δηλαδή να αντιδράσουν οι μαθητές όταν από τη μια εξάρουμε τη μαχητικότητα, τον ηρωισμό και την αυτοθυσία (π.χ. *πομπώδεις επιμνημόσυνοι λόγοι, σχολικές γιορτές με αναπαραστάσεις μαχών και στρατιωτικές στολές, παρελάσεις*) καθώς και την εχθρότητα εναντίων Άλλων που είναι «διαφορετικοί» από «εμάς» (*ξένων, μεταναστών, Τούρκων*), και μετά όταν οι μαθητές ενεργούν υποκινούμενοι από αυτά τα ιδεώδη, τους λέμε ότι είναι «παλιόπαιδα» (άρα είναι δικό τους το πρόβλημα, πρόβλημα του 'χαρακτήρα' τους δηλαδή);

Προβληματισμοί... (2)

- ο Η υποβάθμιση του ζητήματος σε «ατομικό» και «μεμονωμένο» δεν είναι μόνο υποκριτική, αλλά και μυωπική.
- ο Έρευνες τόσο σε άλλες διαιρεμένες κοινωνίες (Ισραήλ, Lomsky-Feder, 2011) όσο και στην Κύπρο (Zembylas, 2013) καθώς και σε κοινωνίες που πέρασαν τραυματικά γεγονότα (π.χ. ναζιστική Γερμανία, δικτατορία του Franco στην Ισπανία κ.ά.) δείχνουν πώς οι διάφορες τελετές, γιορτές και επέτειοι (επιμνημόσυνες, σχολικές, εθνικές) συμβάλλουν στη δημιουργία μιας ευρύτερης κουλτούρας απόρριψης και μίσους απέναντι στο «διαφορετικό» (τόσο ασυναίσθητα, όσο βέβαια και συνειδητά)
- ο Πόσες άραγε ψυχαναλυτικές, κοινωνιολογικές και πολιτικές θεωρίες και έρευνες χρειαζόμαστε για να πειστούμε ότι τα φαινόμενα αυτά **δεν είναι** ατομικά, αλλά κοινωνικά και πολιτικά;

ellas21 · 4 ώρες πριν

ΕΙΣΤΕ ΞΕΦΤΙΛΕΣ ΡΕ. ΜΑΚΑΡΙ ΝΑ ΣΑΣ ΑΝΑΤΙΝΑΞΟΥΝ ΟΙ ΤΖΙΧΑΝΤ ΝΑ ΒΑΛΕΤΕ ΜΥΑΛΟ

ΕΒΑΛΕΤΕ ΤΑ ΜΕ ΤΑ ΜΩΡΑ ΤΩΡΑ. ΕΝ ΑΦΗΝΕΤΕ ΚΑΝΕΝΑ ΝΑ ΠΑΛΕΦΚΕΙ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΑ ΤΟΥ ΜΕΣΤΟΥΝΤΟ ΤΟΠΟ.

ΜΕΤΑ ΚΑΠΗΛΕΦΚΕΣΤΕ ΤΗΝ ΕΟΚΑ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΑΓΩΝΙΣΤΕΣ ΠΡΟΔΟΤΕΣ

1 ^ | v · Απάντηση · Κοινοποίηση >

OXISTOUSOXIADES → ellas21 · μία ώρα πριν

Χαχαχαχα ακου ρε !!!

Να ριχνεις πετρες σε ανυπερασπιστους πολιτες οπως τον π**** πισω απο μια κουκουλλα θεωρειται αγωνας ανταξιος των ηρωων της ΕΟΚΑ !!

Εν αντρεπεσαι να λαλεις ετσι τσιοφτες?

1 ^ | v · Απάντηση · Κοινοποίηση >

maria → ellas21 · 3 ώρες πριν

Μάνα μου τα μωρά!! Να τους πούμε και μπράβο που δεν έχουν μάθει να σέβονται τον Άνθρωπο και την Ανθρώπινη ζωή!! Ασχέτως θρησκείας, χρώματος και προσανατολισμού. Δηλαδή με τη λογική σου πρέπει να γίνουμε ζούγκλα και όποιος δεν μας αρέσει ή έχουμε διαφορά μαζί του να την λύνουμε με το ξύλο!

3 ^ | v · Απάντηση · Κοινοποίηση >

toxic → ellas21 · 3 ώρες πριν

ριχνοντας πετρες σε αυτοκινητα?? τουτος εν αγωνας?? ρε μα εισαι τελεια γαρος????

2 ^ | v · Απάντηση · Κοινοποίηση >

ellas21 → toxic · 2 ώρες πριν

οι αγωνες παντα ετσι ξεκινουν. απο τους λιγους και τρελλους.

1 ^ | v · Απάντηση · Κοινοποίηση >

OXISTOUSOXIADES → ellas21 · 31 λεπτά πριν

100% ελαμιτικες σοφιστειες.

^ | v · Απάντηση · Κοινοποίηση >

bambosd → ellas21 · 35 λεπτά πριν

Απο τρελους οχι απο καθυστερημενους... Υπαρχει μια διαφορα

1 ^ | v · Απάντηση · Κοινοποίηση >

Πώς αντιμετωπίζεται η ρητορική μίσους;

Οι κοινωνικά υπεύθυνοι άνθρωποι δεν θα πρέπει να παραμείνουν άπραγοι, όταν άλλοι κάνουν κατάχρηση της ελευθερίας της έκφρασης για να σπείρουν το μίσος και να θυματοποιήσουν άλλους ανθρώπους. (Raphael Cohen-Amalgor, 2011)

Ο Πώς;

- Προώθηση της **ανεκτικότητας** και του σεβασμού στο πλαίσιο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων
- Επισήμανση/καταγραφή/έλεγχος της ρητορικής του μίσους και δημόσια καταδίκη της
- Προστασία ευάλωτων ομάδων
- Δημιουργία **κουλτούρας ανεκτικότητας**
- Προσφυγή στη δικαιοσύνη
- Εκπαίδευση

Διάκριση 'ανοχής' και 'ανεκτικότητας'

- *Ανοχή (tolerance):* **στάση**, 'χλιαρή' αντιμετώπιση, δεν μου αρέσει, αλλά δεν έχω και πολλές επιλογές: «*Ας κάνει ό,τι επιθυμεί στο σπίτι του, φτάνει να μην το βλέπω και να μην το κάνει δημόσια*»
- *Ανεκτικότητα (toleration):* **πρακτική**, τρόπος ζωής, όχι απλή αναγνώριση της διαφορετικότητας του Άλλου, αλλά έμπρακτη απόδειξη ότι δεν αποκλείεται ο Άλλος από την προσωπική ή δημόσια σφαίρα, αλλά συμμετέχει ως ισότιμο μέλος

Ο ρόλος της εκπαίδευσης

- Δεν είναι να διασφαλίσει μια κοινωνία απόλυτα απαλλαγμένη από εχθρότητα και μίσος – ένα μάλλον αδύνατο και μη ρεαλιστικό στόχο – αλλά να αναλάβει το μερίδιο της ευθύνης της στη δημιουργία ενός σχολείου όπου τα ρατσιστικά περιστατικά ΔΕΝ περνούν απαρατήρητα
- ΑΛΛΑ, να προκαλέσει τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές να αναλύουν **κριτικά** όλους τους ισχυρισμούς που διατυπώνονται μέσα και έξω από την τάξη, ειδικά εκείνους που θεμελιώνονται σε κυρίαρχες ιδεολογικές αξίες που υποβιβάζουν τους ανθρώπους με βάση τη φυλή, το φύλο, ή τον σεξουαλικό προσανατολισμό
- Στόχος: μια **κριτική παιδαγωγική** αντιμετώπιση των περιστατικών που δημιουργούνται

ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΟΥ ΕΧΟΥΜΕ ΜΕΓΑΛΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ
ΜΕ ΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ! ΕΧΕΙ ΓΕΜΙΣΕΙ Η ΧΩΡΑ
ΞΕΝΟΥΣ!... ΕΙΝΑΙ ΦΟΒΕΡΟ!

ΠΟΥ ΝΑ ΔΕΙΣ ΣΤΗ
ΔΙΚΗ ΜΟΥ ΠΑΤΡΙΔΑ!

